

Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Amaçları

University Students' Life Goals

Çiğdem AKIN ARIKAN, Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ, Muharrem KOÇ

ÖZ

Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin sahip olduğu yaşam amaçlarının sıralama yargıları kanunıyla ölçeklenmesi amaçlanmıştır. Çalışma grubunu çeşitli üniversitelerde öğrenimlerini sürdürmekte olan toplam 446 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak çalışma kapsamında geliştirilen Yaşam Amaçları Formu kullanılmıştır. Bulgulara göre üniversite öğrencilerin yaşam amaçlarının ilk sırasında anlamlı bir yaşam sürmenin olduğu görülmektedir. Anlamlı yaşam sürmek maddesini sırasıyla, para kazanmak, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, başka insanların hayatını etkilemek ve son sırada ise insanlar tarafından beğenilmek izlemiştir. Bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite öğrencileri, Yaşam amaçları, Ölçekleme

ABSTRACT

The goal of the present study is to assess university students' life goals via rank order scaling study. The study group is consisted of 446 university students studying at various universities. Form of Life Goals which was developed by the researchers was used in the study. The results of the study revealed that maintaining a meaningful life is in the first rank of the university student's life goals. It is followed by earning money, contributing to the development of the society, achieving a social status and dignity, influencing other people's lives, and finally to be liked by people respectively. Results were discussed in the light of the literature.

Keywords: University students, Life goals, Scaling

GİRİŞ

Antik çağlardan günümüze kadar insanoğlunu gerçek anlamda neyin mutlu ettiği başta felsefe ve din olmak üzere birçok alanda önemle ele alınan bir konu olmuştur (Schmuck & Sheldon, 2001). Psikoloji alanı da insanın mutluluğunu etkileyen çeşitli faktörleri araştırmakta ve insanın yaşam kalitesini artırmayı

amaçlamaktadır. Yetim'e (2001) göre birey, değer verdiği ve çaba gösterdiği amaçlara ulaştığında mutlu olacaktır. Yaşam amaçları olarak da adlandırılan bu amaçlar bireyin bilişsel ve davranışsal stratejiler aracılığı ile elde etmeye ve sürdürmeye çalıştığı istenilen durumlar şeklinde tanımlanmaktadır (Emmons, 1999). Bir diğer tanıma göre ise yaşam amaçları

Akın Arıkan Ç., Demirtaş Zorbaz S. & Koç M., (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 9(2), 236-242. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.325>

Çiğdem AKIN ARIKAN

ORCID ID: 0000-0001-5255-8792

Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ordu, Türkiye
Ordu University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Ordu, Turkey

Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ

ORCID ID: 0000-0003-0040-9095

Ordu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ordu, Türkiye
Ordu University, Faculty of Education, Department of Educational Sciences, Ordu, Turkey

Muharrem KOÇ (✉)

ORCID ID: 0000-0002-9138-2205

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara, Türkiye
Hacettepe University, Institute of Educational Sciences, Department of Educational Sciences, Ankara, Turkey
muhammedkocpcdr@gmail.com

Geliş Tarihi/Received : 17.11.2018

Kabul Tarihi/Accepted : 30.01.2019

bireyin zaman içerisinde yaşamını yönlendiren motivasyonel araçlardır (Schmuck & Sheldon, 2001).

Yaşam amaçları zaman içerisinde değişen koşullara göre şekillenip farklılaşabilmektedir. Hızla değişen yaşam koşullarına bağlı olarak da yaşam amaçları değişim gösterebilmektedir (Aydiner, 2011). Çivitçi (2012), üniversite yıllarında bireylerin yaşamlarına ilişkin önemli algı ve değerlendirmelerinin olduğunu; çeşitli rolleri deneyerek yaşamlarına ilişkin değerleri daha fazla idealize ettiklerini belirtmiştir. Bu açıdan düşünüldüğünde üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının belirlenmesinin oldukça önemli olduğu görülmektedir. Ayrıca gelişen ve değişen şartlar ve koşullar karşısında üniversitelerin de bir dönüşüm içerisine girdiği ve buna bağlı olarak öğrencilerin doyum, tutum, gereksinim ve deneyimlerini belirlemeye yönelik çalışmalara yönelmesi gerektiği belirtilmiştir (Leite, Santiago, Sarrico, Leite & Polidori, 2006). Mevcut durumda Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi 2017-2018 verilerine göre Türkiye’de 4241841 lisans öğrencisi bulunduğu düşünüldüğünde üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının belirlenmesinin önemli bir popülasyonu etkileyebileceği görülmektedir.

Literatürde üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının neler olabileceği ile ilgili yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Kasser ve Ryan (1993), yaşam amaçlarını genel olarak iki başlık altında incelemiştir. Bunlar, içsel ve dışsal amaçlardır. İçsel amaçlar kendini kabul etme, katılım/yakın ilişkiler kurma, topluma katkı sunma ve fiziksel açıdan sağlıklı olma gibi amaçları ifade ederken; dışsal amaçlar ise tanınma ve ünlü olma, yüksek gelir elde etme, zengin olma gibi amaçları ifade etmektedir. İlhan ve Özbay (2010) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise yaşam amaçları içsel (topluma katkı, aileye katkı, vb.) ve dışsal (maddi başarı, ünlü olma, vb.) olarak iki boyutta ele alınmış ve kadın üniversite öğrencilerinin içsel amaçlarının tamamını ve dışsal amaçların alt boyutlarından fiziksel çekiciliği, erkek üniversite öğrencilerinden daha fazla önemsedikleri belirlenmiştir. Aynı çalışmada ihtiyaç doyumunun, içsel amaçların iyi oluşunu dışsal amaçlardan daha fazla yordadığı ortaya konulmuştur. Benzer olarak amaçların içsel ve dışsal olarak ele alındığı ve farklı kuşaklarda doğan genç yetişkinlerin yaşam amaçlarının nasıl değiştiğini ortaya koymayı amaçlayan bir çalışmada 1962 ve sonrasında doğanların 1946 – 1961 yılları arasında doğanlara oranla daha fazla dışsal amaçlara (para, imaj, vb.) önem verdiği ve içsel amaçlara (kendini kabul, vb.) daha az önem verdiği ortaya konulmuştur (Twenge, Campbell, & Freeman, 2012).

Literatüre bakıldığında yaşam amaçlarını ayırmadan, genel olarak ele alan çalışmalar da göze çarpmaktadır. Şahin, Zoraloğlu ve Fırat (2011) yapmış oldukları çalışmalarında üniversite öğrencilerinin yaşam amacı olarak özel yetenek ve eğilimlerini kullanmayı, toplumsal statü ve saygınlık elde etmeyi, kol gücü yerine kafa gücüyle çalışmayı ve yaratıcı olmayı çok önemli gördüklerini; ancak serüven yaşama ve liderlik yapma yaşam amaçlarını daha az önemli gördüklerini ortaya koymuşlardır. Bir başka çalışmada ise üniversite öğrencilerinin en önem verdiği yaşam amaçlarının başında mutlu olmak, âşık olmak, yakın arkadaşı olmak ve sevgilisi olmak geldiği görülmüştür (Abowitz & Knox, 2003). Roberts ve Robins (2000) ise ilişki ile ilgili amaçların ve hedonistik (zevk ve hazza yönelik) amaçların

en önemli olarak görüldüğünü ve bunu sosyal ve ekonomik boyutla ilgili amaçların takip ettiği ifade etmişlerdir.

Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, onların akademik başarısından sosyal durumuna kadar birçok yönünü etkileyebilmektedir. Örneğin; Wilding ve Andrews (2006), çalışmalarında üniversite öğrencilerinin başarı amaçlı çalışma yaklaşımının tüm yaşam amaçlarıyla ilişkili olduğunu; ancak en güçlü ilişkinin varlık ve statü yaşam amacı arasında olduğunu ortaya koymuşlardır. Piko ve Keresztes (2006) ise düzenli olarak spor yapan öğrencilerin gelecekleri için daha az dışsal yaşam amacı belirlediklerini saptamıştır. Üniversite öğrencileriyle yapılan diğer bir çalışmada daha fazla alkol tüketimi ve alkolün olumsuz sonuçları ile daha düşük yaşam amaçları arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur (Palfai & Weafer, 2006). Benzer olarak Palfai ve Ralston (2011) da yaşam amaçları anlamı ile alkol tüketimi arasında ilişki bulmuştur. Bununla birlikte daha içsel amaçları olan üniversite öğrencilerinin dışsal amaçları olan üniversite öğrencilerine göre iyi oluşları daha yüksektir (Schmuck, Kasser, & Ryan, 2000). Değerler ve yaşam amaçları arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada ise güvenlik, iyilik ve uyumculuk değerlerinin içsel yaşam amaçlarının, güç ve hedonizm değerlerinin ise dışsal yaşam amaçlarını yordadığı ortaya konulmuştur (Çalışkan, Sapmaz & Uzunkol, 2015). İlhan (2013) ise içsel amaçların, gereksinim doyumu aracılığıyla sosyal ve duygusal yalnızlığı etkilediğini belirlemiştir.

Bu çalışmalara bakıldığında üniversite öğrencilerinin sahip oldukları yaşam amaçlarının, öğrencilerin birçok yönünü etkilediği görülmektedir. Bu nedenle öğrencilerin yaşam amaçlarının ölçülmesi hem önleyicilik, hem de müdahale edici psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında daha sağlıklı hizmet sunulması açısından önemli görülmektedir. Bir başka ifade ile yaşam amaçlarının bireyin zaman içerisinde yaşamını yönlendiren motivasyonel araçlar olduğundan, bu amaçların belirlenmesi yoluyla hangi öğrencilerin çeşitli riskler altında olduğu ortaya konulabilir ve buna yönelik çalışmalar planlanabilir (Schmuck & Sheldon, 2001).

Yaşam amaçlarının hangi özelliklere göre değiştiğini araştıran çalışmalarda önemli bir etmen olarak cinsiyet değişkeni ele alınmaktadır. Örneğin, yaşam amaçlarının ele alındığı bir çalışmada tatmin edici bir ilişki yaşama ve bir kariyer edinme amaçlarının her iki cinsiyet için de eşit derecede önemli yaşam amacı olduğu görülürken; erkeklerin ekonomik odaklı yaşam amaçlarını (örneğin, yaşam standardının yüksek olması) ve kadınların sosyal odaklı yaşam amaçlarını (örneğin, ihtiyacı olanlara yardım etmek) daha fazla önemsedikleri ortaya konulmuştur (Roberts & Robins, 2000). Bununla birlikte yaşam amaçlarının cinsiyete göre değişmediğini ileri süren çalışmalar da mevcuttur (Aydiner, 2011; Hammersla & Freese-McMahan, 1990). Bir başka ifade ile yaşam amaçlarının cinsiyete göre değişip değişmediği ile ilgili literatürde bir netlik bulunmamaktadır. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarında cinsiyete göre fark olup olmadığının ortaya konulması literatürdeki tartışmaya katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte yaşam amaçlarının zamanla değiştiği göz önüne alındığında, üniversite öğrencilerinin sınıf düzeyinin de yaşam amaçları önem sırasını değiştirerek yaratabileceği

düşünülmektedir. Örneğin, Ak (2013) tarafından üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının ele alındığı bir araştırmada, ikinci sınıfta bulunan üniversite öğrencilerinin içsel yaşam amaçları puanlarının birinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin yaşam amaçları puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu; birinci sınıfta bulunan öğrencilerin dışsal amaçlar puanlarının da diğer sınıflarda bulunan öğrencilerin dışsal amaçlar puanlarından istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan ilgili literatürde yaşam amaçlarının sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığını ortaya koyan çalışmalar da mevcuttur (İlhan, 2009).

Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarını belirlemek ve çeşitli değişkenlere göre değişip değişmediğinin incelenmesi yanında yaşam amaçlarının nasıl ölçüldüğü de önemlidir. Literatür incelendiğinde, Türkiye’de üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarını ölçmek amacıyla uyarlanmış ya da geliştirilmiş ölçekler bulunduğu görülmektedir. Bu ölçekler incelendiğinde genellikle Likert tipi ölçekler olduğu görülmektedir. Örneğin, İlhan (2009) tarafından geliştirilen ‘yaşam amaçları ölçeği’ amaçları içsel ve dışsal amaç olarak ikiye ayırarak ölçen yedili Likert tipinde bir ölçektir. Aydıner (2011) tarafından geliştirilen ‘yaşam amaçları ölçeği’ de beş alt boyuttan oluşan beşli Likert tipi bir ölçektir. Eryılmaz (2012) tarafından geliştirilen ‘pozitif psikoterapi bağlamında yaşam amaçları belirleme ölçeği’ ise beden, ilişki ve başarı amaçları olmak üzere üç boyuttan oluşan dörtlü Likert tipi bir ölçektir. Buna karşın, Türkiye’de yaşam amaçlarına ilişkin sıralama yargılarıyla ölçeklemenin kullanıldığı bir çalışmanın olmadığı görülmektedir.

Ölçekleme, birey tepkilerinden elde edilen verilere ölçekleme yöntemine göre bazı istatistiksel öznal işlemler uygulayarak, daha iyi nitelikte ve daha objektif bir ölçek elde edilme süreci olarak ifade edilebilir (Turgut & Baykul, 1992). Ayrıca ölçekleme, ölçek sürecinde nitel ayrımı gösteren gözlemlerden nicel ayrımı gösteren ölçütlere geçişte kullanılan önemli bir çalışma alanıdır (Turgut & Baykul, 1992; Anil & Güler, 2006). Ölçekleme yöntemleri sınıflama yargılarıyla, mutlak yargılarıyla, sıralama yargılarıyla, ikili karşılaştırma, derece toplamlarıyla ve çok boyutlu ölçekleme olarak sınıflandırılır. Bu çalışma kapsamında kullanılan sıralama yargılarıyla ölçekleme, bireylerden maddeleri mümkün olan en büyük sayıda ayrımı yapmaya zorlamakta ve bireyler bu ayrımı yaptıklarında geçerliği yüksek bir ölçek elde edilir (Turgut & Baykul, 1992). Sıralama yargılarıyla ölçekleme, sıra numarası verilebilen tüm maddeler için birçok alanda uygulanabilir.

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları sıralama yargıları ile ölçeklenmek istenmiş ve çeşitli demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığı araştırılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır. Üniversite öğrencilerinin;

1. Yaşam amaçları önem sırası nasıldır?
2. Cinsiyet alt grubuna göre yaşam amaçları önem sırası nasıldır?
3. Sınıf düzeyine göre yaşam amaçları önem sırası nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yöntemi ile ölçeklendirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu üç farklı üniversitede öğrenimini sürdürmekte olan 446 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Öğrencilerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde; öğrencilerden 147’ sinin (%33) erkek, 299’unun (%67) kadın olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, bu öğrencilerin 116’sı (%26) birinci sınıf; 115’i (%25.8) ikinci sınıf; 144’ü (%32.3) üçüncü sınıf ve 71’i (%15.9) dördüncü sınıf öğrencisidir.

Veri Toplama Formu

Bu çalışmada öğrencilerin yaşam amaçlarını belirlemek için sıralama yargılarıyla ölçeklemek için yaşam amaçlarına ait maddelerin yer aldığı bir veri toplama formu geliştirilmiştir. Bu amaçla öncelikle, ilgili literatür taranmış ve yaşam amaçlarıyla ilgili yapılan çalışmalar incelenmiştir. Aynı zamanda farklı bölümlerde ve sınıflarda öğrenim gören 10 üniversite öğrencisine yaşam amaçlarını belirten maddeleri açık uçlu olarak yazmaları istenmiştir. Daha sonra hem ilgili literatür hem de öğrencilerden gelen cevaplar doğrultusunda ortak özellikler dikkate alınarak 12 madde listelenmiştir. Belirlenen bu maddeler psikolojik danışma ve rehberlik ve psikoloji alanlarında yüksek lisans mezunu veya doktora yapan alan uzmanlarına sorulmuş ve altı madde belirlenmiştir. Maddeler belirlenirken içsel ve dışsal yaşam amaçları göz önünde bulundurulmuştur. Söz konusu maddeler ise şu şekildedir:

1. Para kazanmak (varlıklı olmak).
2. Toplumsal statü ve saygınlık elde etmek.
3. Anlamlı yaşam sürmek.
4. İnsanlar tarafından beğenilmek.
5. Toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak.
6. Başka insanların hayatlarını etkileyebilmek.

Ayrıca, araştırmacılar tarafından öğrencilere ait demografik özellikleri ölçmek amacıyla kişisel bilgi formu da oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada sıralama kararlarına dayalı ölçekleme işlemleri kullanılmıştır. Öğrencilere yaşam amaçlarını belirten yedi

Tablo 1: Betimsel İstatistikler

Cinsiyet	Sınıf				Toplam
	1	2	3	4	
Erkek	34	42	44	27	147
Kadın	82	73	100	44	299
Toplam	116	115	144	71	446

BULGULAR

Tüm gruba göre elde edilen ölçek değerleri nasıldır?

Araştırmada üniversite öğrencilerin yaşam amaçları ölçekleme tekniklerinden sıralama yargılarına ölçekleme yöntemi ile ölçeklenmiştir. Sıralama yargıları ile ölçekleme için 446 üniversite öğrencisinin maddeleri sıralamalarıyla elde edilen sıra frekansları matrisi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2’de de görüldüğü gibi birinci maddeyi ilk sırada belirtenlerin sayısı 28 iken, son sırada belirtenlerin sayısı 56’dır; üçüncü maddeyi birinci sırada belirtenlerin sayısı 268 iken, son sırada belirtenlerin sayısı 18’dir. Tablo 2’de yer alan frekanslar toplam kişi sayısının karesine bölünerek (N²), p oranlar matrisi oluşturulmuştur. P oranlar matrisindeki değerlere karşılık gelen z değerleri bulunarak z birimi normal sapmalar matrisi elde edilmiştir. Daha sonra her bir sütun için z değerleri toplanarak, madde sayısına bölünmüş ve ölçek değerleri elde edilmiştir. Bu analizler sonucu elde edilen üniversite öğrencilerin, yaşam amaçlarına ilişkin ölçek değerleri Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3’de z birimi normal sapmalar matrisinden elde edilen toplam değerlerin madde sayısına bölünmesiyle elde edilen ilk ölçek değerleri (Sj) bulunmaktadır. En küçük Sj değeri olan -0,111 değeri sıfıra getirilerek, ölçek değerleri (Sc) elde edilmiştir.

Tablo 3’de yer alan sıralama yargılarıyla ölçekleme ile elde edilen sonuçlar incelendiğinde; üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının ilk sırasında anlamlı yaşam sürmek olduğu görülmektedir. Anlamlı yaşam sürmek maddesini sırasıyla, para kazanmak, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, başka insanların hayatını etkilemek ve son sırada ise insanlar tarafından

madde verilmiş ve bu maddeleri beraber düşünerek ve maddeleri kendi içinde karşılaştırarak her bir maddeye bir sıra numarası verilmesi istenmiştir. Elde edilen veriler için gerekli tüm analizler Microsoft Excel programında yapılmıştır. Verilerin analizinde ilk olarak sıra frekansları matrisi oluşturulmuş ve matris değerlerinin toplam kişi sayısının karesine bölünerek oranlar matrisi elde edilmiştir. Oranlar matrisindeki her bir değer z değeri bulunarak, birim normal sapmalar matrisi (z matrisi) oluşturulmuş; z matrisinde yer alan her bir sütun ayrı ayrı toplanarak, bu değerlerin ortalamaları hesaplanmış ve ölçek değerleri (Sj) elde edilmiştir. Ölçek değerlerinden negatif olan, ölçek başlangıcı kabul edilerek sıfıra eşitlenmiş ve böylece ölçek değerleri (Sc) sıralanmıştır.

Buna ek olarak, sıralama yargılarına dayalı ölçekleme yönteminden elde edilen ölçek değerlerinin ortalama hatası hesaplanmıştır. Toplam grup için ölçek değerlerine ait ortalama hatanın (0.011-%1.1) düşük olduğu elde edilmiştir. Bir başka deyişle ölçek değerlerinin güvenilir olduğu, öğrencilerin maddeleri sıralamalarında tutarlı olduğu ve ölçekleme yöntemiyle elde edilen ölçek değerlerinin ampirik verilere uygun olduğu söylenebilir. Ancak ortalama hata her ne kadar uyumun ölçüsünü verse de, anlamlı olup olmadığı hakkında bilgi vermez; bunun için Khi-kare istatistiği hesaplanmıştır (Turgut & Baykul, 1992). Khi-kare istatistiğinin de ($\chi^2=6.655 < \chi^2$ Tablo (15; 0.05) = 24.996] tablo değerinden küçük olduğu bulunmuştur. Bu durum V. hal denkleminin ölçekleme yönteminin varsayımlarının sağlandığını göstermektedir. Ayrıca khi-kare istatistiği manidar çıktığından, ölçeklenen yaşam amaçları değişkeninin tek boyutlu olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada, V. hal denkleminin ölçekleme yapılmıştır. Her bir bağımsız değişken için yukarıda belirtilen analizler tekrarlanmıştır.

Tablo 2: Tüm Grup için Sıra Frekansları Matrisi

Uyarıcılar	1	2	3	4	5	6	Toplam
1	68	52	118	81	47	80	446
2	72	69	85	61	72	87	446
3	89	95	58	46	80	78	446
4	70	65	73	72	93	73	446
5	76	75	75	74	85	61	446
6	71	90	37	112	69	67	446
Toplam (n)	446	446	446	446	446	446	n ² =19816

Tablo 3: Sıralama Yargıları ile Elde Edilen Ölçek Değerleri ve Sıra Numaraları

	İlk Ölçek Değerleri (Sj)	Ötelenmiş Ölçek Değerleri (Sc)	Sıra Numarası
“Para kazanmak (varlıklı olmak)”	-0.009	0.102	2
“Toplumsal statü ve saygınlık elde etmek”	-0.069	0.046	4
“Anlamlı yaşam sürmek”	0.105	0.216	1
“İnsanlar tarafından beğenilmek”	-0.111	0.000	6
“Başka insanların hayatlarını etkileyebilmek”	-0.037	0.074	3
“Toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak”	-0.068	0.041	5

beğenilmek izlemiştir. Ölçek değerleri göz önüne alındığında; başka insanların hayatını etkilemek ve toplumun gelişmesine katkı sağlamak maddelerine ait ölçek değerlerinin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir.

Cinsiyet alt grubuna göre elde edilen ölçek değerleri nasıldır?

Sıralama yargılarıyla tüm grup için elde edilen ölçek değerleriyle aynı şekilde cinsiyet alt grubu içinde elde edilmiştir. Ancak alt gruplara göre elde edilen sıra frekans matrisi ve Z matrisi verilmemiştir. Üniversite öğrencilerinin, cinsiyet alt grubuna göre yaşam amaçlarına ilişkin ölçek değerleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4'de yer alan sıralama yargılarıyla ölçekleme ile cinsiyet alt grubuna göre elde edilen ölçek değerleri incelendiğinde; erkek öğrencilerin yaşam amaçlarının ilk sırasında para kazanmak olduğu görülmektedir. Para kazanmak maddesini sırasıyla, toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, anlamlı yaşam sürmek, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, insanlar tarafından beğenilmek ve son sırada ise başka insanların hayatlarını etkileyebilmek izlemiştir.

Kadın öğrenciler için tablo incelendiğinde, ilk sırada anlamlı yaşam sürmek maddesinin yer aldığı görülmüş ve bu maddeyi sırasıyla toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, para kazanmak, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, insanlar tarafından beğenilmek ve son sırada ise başka insanların hayatlarını etkileyebilmek maddeleri izlemiştir. Ölçek değerleri göz önüne alındığında "para kazanmak, anlamlı yaşam sürmek ve toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak" maddelerine ait ölçek değerlerinin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Ayrıca hem kadın, hem de erkek öğrenciler için

"para kazanmak, anlamlı yaşam sürmek ve toplumsal statü ve saygınlık elde etmek" maddeleri ilk üç sırada yer almıştır.

Sınıf düzeyine göre elde edilen ölçek değerleri nasıldır?

Sıralama yargılarıyla tüm grup için elde edilen ölçek değerleriyle aynı şekilde sınıf düzeyine göre de ölçek değerleri ve sıralamaları elde edilmiştir. Alt gruplara göre elde edilen sıra frekans matrisi ve z matrisi yapılarak ölçek değerleri ve sıralamaları elde edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin, sınıf düzeyine göre yaşam amaçlarına ilişkin ölçek değerleri Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5'te üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre yaşam amaçları görülmektedir. Her dört sınıf içinde ilk sırada anlamlı yaşam sürmek, son sırada ise insanlar tarafından beğenilmek maddelerinin yer aldığı görülmektedir. 1. Sınıf için birinci maddeyi sırasıyla başka insanların hayatlarını etkileyebilmek, para kazanmak, toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak izlemiştir. Ölçek değerleri göz önüne alındığında; "para kazanmak toplumsal statü ve saygınlık elde etmek" maddelerine ait ölçek değerlerinin birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. 2. Sınıf için birinci maddeyi sırasıyla başka insanların hayatlarını etkileyebilmek, para kazanmak, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, toplumsal statü ve saygınlık elde etmek izlemiştir. 3. Sınıf için birinci maddeyi sırasıyla toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, para kazanmak, başka insanların hayatlarını etkileyebilmek izlemiştir. 4. sınıf için toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak, para kazanmak, toplumsal statü ve saygınlık elde etmek, başka insanların hayatlarını etkileyebilmek olarak sıralanmıştır.

Tablo 4: Cinsiyet Alt Grubuna Göre Elde Edilen Ölçek Değerleri ve Sıra Numaraları

	Ölçek Değerleri (S _c)		Sıra Numaraları	
	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
"Para kazanmak (varlıklı olmak)"	1.306	1.443	3	1
"Toplumsal statü ve saygınlık elde etmek"	1.336	1.184	2	3
"Anlamlı yaşam sürmek"	1.349	1.152	1	2
"İnsanlar tarafından beğenilmek"	0.981	0.819	5	5
"Toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak"	1.148	0.891	4	4
"Başka insanların hayatlarını etkileyebilmek"	0.000	0.000	6	6

Tablo 5: Sınıf Düzeyine Elde Edilen Ölçek Değerleri ve Sıra Numaraları

	1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf	
	Sc	Sıra	Sc	Sıra	Sc	Sıra	Sc	Sıra
"Para kazanmak (varlıklı olmak)"	0.643	3	0.732	3	0.704	4	0.820	3
"Toplumsal statü ve saygınlık elde etmek"	0.640	4	0.581	5	0.928	2	0.764	4
"Anlamlı yaşam sürmek"	1.482	1	1.629	1	1.784	1	1.921	1
"İnsanlar tarafından beğenilmek"	0.000	6	0.000	6	0.000	6	0.000	6
"Toplumun gelişmesine katkı sağlayacak işler yapmak"	0.547	5	0.666	4	0.754	3	0.184	2
"Başka insanların hayatlarını etkileyebilmek"	0.733	2	0.810	2	0.685	5	0.624	5

TARTIŞMA

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları sıralama yargılarına göre ölçekleme yöntemiyle ele alınmıştır. Buna göre, üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının ilk sırasında anlamlı yaşam sürmek bulunmakta, bu amacı para kazanmak ve toplumun gelişimine katkı sağlamak amaçları izlemektedir.

Anlamlı yaşam sürmek ve toplumun gelişimine katkı sağlamak içsel amaçlar kapsamında değerlendirilmektedir (İlhan & Özbay, 2010; Kasser & Ryan, 1993). Bu açıdan düşünüldüğünde katılımcıların yaşam amaçları arasında içsel amaçların ön planda olduğu söylenebilir. Bu bulgu diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir (Abowitz & Knox, 2003). Bununla birlikte üniversitelerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı, araştırmacı ve sorgulayıcı bireyler yetiştirme gibi görevleri de bulunmaktadır (Güçlüoğlu, 1996). Bu açıdan düşünüldüğünde üniversite öğrencilerinin hayatın anlamını sorgulayan, dışsal amaçlardan çok içsel amaçlara odaklanan bireyler olması beklenir. Bacanlı (1999) da üniversite öğrencilerinin yaşam amaç değerlerini incelediği çalışmasında, iç huzuru olan ve anlamlı bir yaşam sürmenin öncelikli amaçlar arasında olduğunu belirtmiştir.

Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarında ikinci sırayı, para kazanma amacının alması da beklenen bir durumdur. Twenge, Campbell ve Freeman, (2012) da farklı nesilleri karşılaştırdıkları çalışmalarında yeni nesillerin para, statü gibi dışsal amaçlara daha fazla önem vermeye başladıklarını ortaya koymuşlardır. Para kazanmak, statü elde etmek gibi amaçların 'başarma amaçlı çalışma yaklaşımı' ile ilişkili olduğu düşünüldüğünde (Wilding ve Andrews, 2006) üniversite öğrencilerinin amaç olarak, para kazanmayı seçmeleri onları başarılı olmaya güdüleyici bir faktör olabilmektedir.

Çalışmanın diğer bir bulgusu da, yaşam amaçlarının önem sırasının cinsiyete göre değiştiğidir. Her ne kadar yaşam amaçları sıralamasında ilk üç her iki cinsiyette aynı olsa da öncelik sıraları farklılık göstermiştir. Örneğin, erkek öğrenciler için para kazanmak birinci sıradaki amaç iken, kadın öğrenciler için üçüncü sıradadır. Benzer şekilde kadın öğrenciler için anlamlı yaşam sürmek birinci sırada iken, erkekler için ikinci sıradadır. Konuyla ilgili literatür incelendiğinde, üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının cinsiyete göre değişip değişmediği ile ilgili bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Bazı araştırmalarda yaşam amaçlarının cinsiyete göre değiştiği ileri sürülürken (İlhan ve Özbay, 2010; Roberts ve Robins, 2000); bazı araştırmalarda ise yaşam amaçlarının cinsiyete göre değişmediği saptanmıştır (Aydiner, 2011; Hammersla & Frease-McHanan, 1990).

Çalışmada erkek ve kadın öğrencilerin yaşam amaçları sıralamasının değişmesi toplumsal cinsiyet rolleri ile açıklanabilir. Genel olarak toplumsal cinsiyet rolleri, toplumun kadın ve erkekte beklenenlerini ifade etmektedir (Dökmen, 2004). Toplumsal yapı, kadınların ve erkeklerin bu roller doğrultusunda yaşama- larını gerektirmektedir. Örneğin Zeyneloğlu (2008), erkeklerin daha çok parasal işlerde ve evin geçimini sağlamada sorumlu hissettiklerini ifade etmektedir. Bu çalışmada da erkeklerin

yaşamsal amaçları arasında para kazanmanın birinci sırada olduğu görülmektedir. Yıldırım (1997) da, kadın ve erkeklerin farklı beklenti ve ihtiyaçlara sahip olmalarından ötürü farklı tutum ve davranışlar sergilediklerini ifade etmiştir. Bununla birlikte Roberts ve Robins (2000), erkeklerin ekonomik odaklı yaşam amaçlarını (örneğin, yaşam standardının yüksek olması) ve kadınların sosyal odaklı yaşam amaçlarını (örneğin, ihtiyacı olanlara yardım etmek) daha fazla önemsedikleri ortaya koymuşlardır. Bu durum da çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Çalışmamız kapsamında son olarak üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre yaşam amaçları incelenmiştir. Tüm sınıf düzeylerinde ilk sırada genel grupta benzer olarak anlamlı yaşam sürmek amacı bulunmakla beraber, birinci ve ikinci sınıf düzeyinde ikinci sırada bulunan başka insanların hayatlarını etkileyebilmek amacının üçüncü ve dördüncü sınıfta önem düzeyinin düştüğü görülmektedir. Her sınıf düzeyi için ise son sırada insanlar tarafından beğenilmek gelmektedir. Bulgular genel olarak değerlendirildiğinde üniversite öğrencilerinin içsel amaçlardan dışsal amaçlara doğru bir yöneliminin olduğu söylenebilir. Ak (2013) tarafından yapılan bir çalışmada da, üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı derecede farklılaştığı bulgusu elde edilmiştir. Buna göre, ikinci sınıfta bulunan üniversite öğrencilerinin içsel yaşam amaçları puanlarının birinci, üçüncü ve dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin yaşam amaçları puanlarından ve birinci sınıfta bulunan öğrencilerin içsel yaşam amaçları puanlarının, dördüncü sınıfta bulunan öğrencilerin içsel yaşam amaçları puanlarından anlamlı biçimde yüksek olduğu görülmüştür. Aynı çalışma kapsamında üniversite birinci sınıfta bulunan öğrencilerin dışsal amaçlar puanlarının da üçüncü ve dördüncü sınıflarda bulunan öğrencilerin dışsal amaçlar puanlarından istatistiksel açıdan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Yani bu çalışmada üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığı görülmüştür. Bu açıdan düşünüldüğünde, yapılan bu çalışmanın sonuçlarının konuyla ilgili yapılan diğer çalışmaların sonuçlarıyla benzerlik gösterdiği söylenebilir. Bu durumun nedeni olarak örneklemin yapısı görülmektedir. Bu çalışma lisans öğrencileriyle yürütülmüştür ve bilindiği üzere lisans programları en az dört yıl sürmektedir. Öğrencilerin üniversitede en az dört yıllık bir eğitim süreci geçirdikleri ve süreç içerisindeki yaşantıları sonucunda yaşam amaçlarının değiştiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Abowitz, D. A., & Knox, D. (2003). Life goals among Greek college students. *College Student Journal*, 37(1), 96-100.
- Ak, K. (2013). *Üniversite öğrencilerinin özgeçmiş düzeylerinin yordayıcısı olarak yaşam amaçları* (Yüksek lisans tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Anıl, D., & Güler, N. (2006). İkili karşılaştırmalar yöntemi ile ölçekleme çalışmasına bir örnek. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 30-36.
- Aydiner, B. B. (2011). *Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçlarının alt boyutlarının genel öz-yeterlik yaşam doyumu ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

- Bacanlı, H. (1999). Üniversite öğrencilerinin değer tercihleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 5(4), 597-610.
- Çalışkan, H., Sapmaz, F., & Uzunkol, E. (2015). Value preferences of university students as predictors of life goals. *Social Indicators Research*, 124(1), 111-125.
- Çivitçi, A. (2012). Üniversite öğrencilerinde genel yaşam doyumu ve psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkiler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 321-336
- Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal cinsiyet, sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Emmons, R. A. (1999). *The psychology of ultimate concerns: Motivation and spirituality in personality*. New York, NY: Guilford Press.
- Eryılmaz, A. (2012). Pozitif psikoterapi bağlamında yaşam amaçları belirleme ölçeğinin üniversite öğrencileri üzerinde psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 15, 166-174.
- Güçlüoğlu, K. (1996). *Üniversitelerin temel sorunları: Çağdaş eğitim-çalışma üniversite, üniversitelerimizin gelişmişlik durumu*. Ankara: T. C. Cumhurbaşkanlığı Yayınları.
- Hammersla, J. F., & Freese-McMahan, L. (1990). University students' priorities: Life goals vs. relationships. *Sex Roles*, 23(1-2), 1-14.
- İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: Yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- İlhan, T. (2013). Üniversite öğrencilerinde yaşam amaçları ve yalnızlık arasındaki ilişki: Temel ruhsal gereksinme doyumunun aracılık rolü. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 14(4), 302-309.
- İlhan, T., & Özbay, Y. (2010). The predictive role of life goals and psychological need satisfaction on subjective well-being. *Turkish Psychological Counselling and Guidance Journal*, 4(34), 109-118.
- Kasser, T., & Ryan, R. M. (1993). A dark side of the American dream: Correlates of financial success as a central life aspiration. *Journal of personality and social psychology*, 65(2), 410-422.
- Leite, D., Santiago, R. A., Sarrico, C. S., Leite, C. L., & Polidori, M. (2006). Students' perceptions on the influence of institutional evaluation on universities. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 31(6), 625-638.
- Palfai, T. P., & Ralston, T. E. (2011). Life goals and alcohol use among first-year college students: The role of motives to limit drinking. *Addictive behaviors*, 36(11), 1083-1086.
- Palfai, T. P., & Weafer, J. (2006). College student drinking and meaning in the pursuit of life goals. *Psychology of Addictive Behaviors*, 20(2), 131-134.
- Piko, B. F., & Keresztes, N. (2006). Physical activity, psychosocial health and life goals among youth. *Journal of Community Health*, 31(2), 136-145.
- Roberts, B. W., & Robins, R. W. (2000). Broad dispositions, broad aspirations: The intersection of personality traits and major life goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(10), 1284-1296.
- Schmuck, P., Kasser, T., & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic goals: Their structure and relationship to well-being in German and US college students. *Social Indicators Research*, 50(2), 225-241.
- Schmuck, P. E., & Sheldon, K. M. (2001). *Life goals and well-being: Towards a positive psychology of human striving*. Seattle, Toronto, Bern, Göttingen: Hogrefe & Huber Publishers.
- Şahin, İ., Zoraloğlu, Y. R., & Fırat, N. Ş. (2011). Üniversite öğrencilerinin yaşam amaçları, eğitsel hedefleri üniversite öğreniminden beklentileri ve memnuniyet durumları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17(3), 429-452.
- Turgut, M. F., & Baykul, Y. (1992-1). *Ölçme teknikleri*. Ankara: ÖSYM yayınları.
- Twenge, J. M., Campbell, W. K., & Freeman, E. C. (2012). Generational differences in young adults' life goals, concern for others, and civic orientation, 1966-2009. *Journal of personality and social psychology*, 102(5), 1045-1062.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Yıldırım, A. (1997). Gender role influences on Turkish adolescents' self identity. *Adolescence*, 32(125), 217- 231.
- Wilding, J., & Andrews, B. (2006). Life goals, approaches to study and performance in an undergraduate cohort. *British Journal of Educational Psychology*, 76(1), 171-182.
- Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.